

SPRAWOZDANIE

„Pierwszy Okrągły Stół Problematyki Sądownictwa Konstytucyjnego” Warszawa, 17 listopada 2017 r.

W dniu 17 listopada 2017 r. w Warszawie na terenie kampusu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego im. ks. prof. Ryszarda Rumianka odbyło się seminarium „Pierwszy Okrągły Stół Problematyki Sądownictwa Konstytucyjnego”. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Seminarium otworzył Kierownik Katedry prof. dr hab. Mirosław Granał, który wyraził nadzieję, że jest to pierwsza z wielu cyklicznych corocznych konferencji dotyczących problematyki sądownictwa konstytucyjnego. Przedstawiając ideę leżącą u podstaw zorganizowania seminarium, Pan Profesor podkreślił, że stan sądowej kontroli konstytucyjności prawa nie może zwalniać od podejmowania badań i dyskusji na temat problematyki zgodności prawa z konstytucją. Problematyka ta ma bowiem istotne znaczenie nie tylko dla ochrony praw człowieka, ale także dla działania systemu prawa i rządów prawa. Gdy samo życie podsuwa nowe problemy, warto je rozpatrzyć na tle znanych podstaw doktrynalnych tego sądownictwa. W imieniu władz Wydziału uczestników konferencji przywitała Prodziekan Wydziału Prawa i Administracji UKSW dr hab. Anna Tarwacka, prof. UKSW.

Seminarium zostało podzielone na trzy sesje poświęcone poszczególnym aspektom współczesnego sądownictwa konstytucyjnego. W pierwszej sesji zatytułowanej „Doktrynalne podstawy sądownictwa

konstytucyjnego”, której przewodniczyła prof. dr hab. Maria Kruk-Jarosz (UŁaz), jako pierwsza referat wygłosiła dr hab. Aleksandra Kustra (UMK). Wystąpienie na temat „Kelsenowskie podstawy sądownictwa konstytucyjnego” rozpoczęła ona od podkreślenia powszechnej znajomości podstawowych założeń myśli Hansa Kelsena wśród polskich prawników, zaznaczyła jednak, iż znajomość ta często jest bardzo powierzchowna. Następnie skupiła się na analizie normatywnego modelu kontroli konstytucyjności prawa według Hansa Kelsena, wychodząc od pojęcia konstytucji i jego wpływu na zakres kompetencji sądu konstytucyjnego. Poddała również analizie poglądy Kelsena na temat legitymacji sądowej kontroli konstytucyjności. Podkreśliła, że nie postrzegał on sądu konstytucyjnego jako organu działającego jako totalny antagonistą parlamentu. Wiele miejsca poświęcał zaś strukturze sądu konstytucyjnego. Dostrzegał możliwość tworzenia rozmaitych typów takich organów, różniących się przyjętym modelem, strukturą i organizacją, a także statusem sędziów.

Drugi referat na temat „Carla Schmitta opozycja wobec sądownictwa konstytucyjnego” wygłosił dr hab. Paweł Kaczorowski (UKSW). Podkreślił on, iż wbrew obiegowym opiniom Carl Schmitt nie był przeciwnikiem ani państwa prawa, ani potrzeby ochrony konstytucji, lecz twierdził, iż sąd konstytucyjny nie jest organem, który może efektywnie stać na straży ustawy zasadniczej jako aktu mającego w dużej mierze charakter polityczny, a nie prawny. Polityczny charakter orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie wynika, zdaniem Carla Schmitta, tylko ze swoistego prawdopodobnego upolitycznienia sędziów, a powstaje także z powodu tego, że sama materia prawa konstytucyjnego jest polityczna.

Autorem kolejnego wystąpienia w ramach pierwszej sesji konferencji był dr hab. Kazimierz Michał Ujazdowski (UŁ). Referat poświęcony został „Problemowi kontroli konstytucyjności prawa w doktrynie francuskiej”. Prelegent wyjaśnił specyfikę kontroli konstytucyjności ustaw we Francji, wskazując zarówno na polityczne motywy, jakimi kierowali się twórcy V Republiki, jak i na poglądy doktryny w tym zakresie. Zaznaczył, iż francuski model kontroli zgodności z konstytucją nie bazuje na doktrynie Hansa Kelsena ani Carla Schmitta, lecz ma charakter swoisty, opierający się na ukształtowanej w wyniku rewolucji francuskiej republikańskiej teorii prawa. W okresie III i IV Republiki zakładano bowiem,

iż uprawnionym do ekspresji woli podmiotu suwerenności jest wyłącznie parlament. Powołanie Rady Konstytucyjnej stanowiło realizację zamysłu zniesienia hegemonii parlamentu i wzmocnienia władzy wykonawczej, jednak nie byłoby to możliwe bez istotnej rewizji republikańskiej doktryny prawnej.

Na zakończenie sesji została przeprowadzona dyskusja, w ramach której głos zabrali prof. dr hab. Adam Sulikowski (UWr) oraz dr Krzysztof Kaleta (UW). Wypowiedzi dotyczyły przede wszystkim problematyki sądownictwa konstytucyjnego we Francji. Do wypowiedzi obu mówców odnieśli się referenci.

Druga sesja seminarium, w ramach której funkcję moderatora pełnił dr hab. Zbigniew Cieślak, prof. UKSW, została poświęcona zagadnieniu: „Instrumenty orzecznicze Trybunału Konstytucyjnego”. Sesję rozpoczął dr hab. Michał Jackowski (Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu) wystąpieniem zatytułowanym: „Relacja między sądami powszechnymi a Trybunałem Konstytucyjnym w 2017 r.” Referent podjął jeden z aspektów skomplikowanej i wielowymiarowej problematyki relacji pomiędzy Trybunałem Konstytucyjnym a innymi sądami, jakim jest zagadnienie wpływu skutków wyroków Trybunału Konstytucyjnego na sądowe stosowanie prawa. W tym celu zaprezentował najnowszy dorobek orzeczniczy Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i administracyjnych w zakresie wykonywania wyroków sądu konstytucyjnego.

Kolejny referat tej sesji seminarium wygłosił prof. dr hab. Mariusz Jabłoński (UWr), który omówił „Znaczenie treści art. 91 Konstytucji RP w praktyce sprawowania wymiaru sprawiedliwości”. Przedmiotem swojej wypowiedzi referent uczynił znaczenia treści art. 91 Konstytucji i jego wpływ na prymat prawa. W swojej wypowiedzi wskazał orzeczenia sądów, w których – w wyniku powoływania się na art. 91 Konstytucji – wyrażono stanowisko, by w sytuacji kolizji normy krajowej i międzynarodowej przyznawać prymat tej drugiej, niekiedy nawet wbrew odmiennemu pogładowi wyrażonemu przez Trybunał Konstytucyjny.

Ostatni referat drugiej sesji wygłosił prof. dr hab. Piotr Tuleja (UJ) na temat: „Wyroki interpretacyjne: instrument Trybunału Konstytucyjnego czy sądów?”. Podkreślił on, iż kwestia dopuszczalności wydawania wyroków interpretacyjnych oraz związania nimi sądów stanowiła

przedmiot sporu pomiędzy Trybunałem Konstytucyjnym a Sądem Najwyższym. Spór ten dotyczył jednak w istocie nie samej dopuszczalności wydawania tego rodzaju wyroków, a związania nimi sądów. Prelegent podkreślił, że wydawanie wyroków interpretacyjnych wprawdzie może prowadzić do kompetencyjnych konfliktów między sądami i Trybunałem, jednak są one koniecznym elementem zagwarantowania spójności systemu prawa oraz przestrzegania konstytucyjnej aksjologii. Odpowiadając na postawione w tytule referatu pytanie, Pan Profesor zaznaczył, że wyroki interpretacyjne powinny być instrumentem wykorzystywanym zarówno przez Trybunał Konstytucyjny, jak i przez sądy.

W ramach trzeciej sesji konferencji zatytułowanej: „Aktywizm i pasywizm sędziowski”, toczącej się pod kierownictwem dr hab. Ryszarda Piotrowskiego (UW), zostały wygłoszone dwa referaty. Pierwsze wystąpienie, którego autorem był prof. dr hab. Adam Sulikowski, dotyczyło „Kwestii polityczności sądownictwa konstytucyjnego”. Prelegent rozpoczął swoje rozważania od przywołania twierdzenia Carla Schmitta, iż prawo nigdy nie będzie suwerenem. Jest ono w istocie zawsze rozstrzygnięciem politycznym. Nawet gdy wydaje się, że jest niezależne, to jest to tylko pozór, który z czasem okaże się politycznym. Zauważył on, że współcześnie obserwowany jest upadek wynikającego z teoretycznych założeń systemu kontroli konstytucyjności prawa, mitu o niepolityczności sądownictwa konstytucyjnego. Ostatni referat seminarium wygłosił dr hab. Marcin Matczak (UW) na temat „O niemożliwości wykładni wyłącznie odtwórczej”. Problematyka poruszona przez referenta w wystąpieniu dotyczyła zjawiska tzw. pasywizmu i aktywizmu sędziowskiego w procesie interpretacji tekstu prawnego. Podał on krytyce sformułowane w doktrynie stanowisko, iż zasadne jest rozróżnienie wykładni odtwórczej (odwołującej się do zwykłego znaczenia tekstu prawnego) i – z definicji nieobiektywnej – twórczej (wykraczającej poza to znaczenie). Zaznaczył, iż jego zdaniem interpretacja nie może być odtwórcza. Interpretacja twórcza jest bowiem niezbędna i może być obiektywna, gdyż jest intersubiektywna i sprawdzalna. Na zakończenie trzeciej sesji konferencji została przeprowadzona dyskusja podsumowująca problemy poruszone przez prelegentów drugiej i trzeciej sesji. Głos zabrali: dr Marzena Laskowska

(INP PAN), dr Michał Bartoszewicz (Politechnika Opolska), dr Jarosław Sułkowski (UŁ), a także referenci poszczególnych sesji.

Głos podsumowujący seminarium wygłosił prof. dr hab. Mirosław Granat. Zaznaczył, że rolą konstytucjonalistów jest dbałość o poziom dyskursu naukowego w ramach naszej gałęzi prawa, a przeprowadzona w ramach konferencji dyskusja i wymiana argumentów z pewnością służy realizacji tej roli. Odnosząc się do wygłoszonych referatów, gospodarz seminarium zauważył, że w Polsce przeszczepienie sądownictwa konstytucyjnego nastąpiło bardzo szybko i nigdy tak na prawdę nie przeprowadzono pogłębionych studiów doktrynalnych nad tym sądownictwem. Podkreślił, że studia takie są niezbędne. Pan Profesor podziękował uczestnikom za interesujące spotkanie naukowe i zapowiedział przygotowanie publikacji dokumentującej wyniki badań zaprezentowanych podczas seminarium. Zaprosił referentów oraz innych uczestników do nadsyłania tekstów. Wyraził także nadzieję na spotkanie na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego podczas kolejnego, drugiego „Okrągłego Stołu Sądownictwa Konstytucyjnego” w 2018 r.

Ewelina Gierach – dr, Katedra Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie